ТИПОВА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників «Інклюзивне навчання і психолого-педагогічний супровід: від розуміння потреб дитини до командної підтримки»

Розробник(и): Центр підвищення кваліфікації та професійного розвитку ім. В.Вернадського

Рецензент(и): В.О. директора ЦПКПР ім.Вернадського Олексій АНТОНЕНКО

Термін дії програми: з 2025 до 2030 року

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність типової програми – Кожен педагог сьогодні працює з дітьми, які потребують додаткової підтримки: через особливі освітні потреби, наслідки війни, стрес, булінг чи соціальні обставини. Чинний порядок організації інклюзивного навчання вимагає від усіх учасників освітнього процесу узгоджених дій, а від кожного вчителя, асистента вчителя, психолога і соціального педагога - базового розуміння потреб дитини та інструментів підтримки. Програма дає ці знання короткими практичними компонентами, які можна опанувати без відриву від роботи.

Цільова група: Учителі та вихователі, асистенти вчителя і вихователя, практичні психологи, соціальні педагоги, логопеди та дефектологи, медичні працівники закладів освіти, члени команд психолого-педагогічного супроводу.

Професійний стандарт: «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024), «Практичний психолог закладу освіти» (2020) - відповідно до посади учасника

Напрями підвищення кваліфікації (відповідно до Порядку, затвердженого постановою КМУ від 21.08.2019 № 800):

- створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами
- психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки
- емоційно-етична компетентність

Обсяг (тривалість): Загальний обсяг підвищення кваліфікації за цією програмою в межах одного освітнього циклу становить від 1 до 30 годин (0,03–1 кредиту ЄКТС) та визначається індивідуально залежно від кількості обраних слухачем освітніх компонентів (тем). Слухач може проходити програму повторно, обираючи нові теми. У кожному документі зазначається фактично пройдений обсяг годин та

тематика навчання.

Особливості реалізації програми – Програма реалізується дистанційно короткими освітніми компонентами (від однієї години): роз'яснення нормативних вимог, розбір типових ситуацій і кейсів, алгоритми дій, зразки документів супроводу, вправи для роботи з дітьми та завдання для самоперевірки. Програма має модульну структуру: модуль відповідає напряму підвищення кваліфікації, кожна тема модуля є логічно завершеним освітнім компонентом і може реалізовуватися автономно. Підсумковий обсяг одного освітнього циклу формується накопиченням обраних тем.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: дистанційна

Вид підвищення кваліфікації: курси (навчання за програмами підвищення кваліфікації)

Мета підвищення кваліфікації – Формування в педагогічних працівників інклюзивної та психолого-педагогічної компетентностей для створення безпечного, підтримувального освітнього середовища і командного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити з чинним порядком організації інклюзивного навчання, рівнями підтримки та роллю кожного учасника команди супроводу
- навчити розпізнавати освітні потреби дитини і добирати адаптації та модифікації навчання
- опанувати прийоми роботи асистента вчителя, логопеда і психолога в класі та групі
- сформувати навички профілактики булінгу, стресу і конфліктів, надання першої психологічної допомоги
- показати способи партнерської взаємодії з батьками та фахівцями

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- інклюзивна компетентність
- психологічна компетентність
- емоційно-етична компетентність
- компетентність педагогічного партнерства
- здоров'язбережувальна компетентність і безпека освітнього середовища

Очікувані результати підвищення кваліфікації: Учасники зможуть діяти відповідно до чинного порядку інклюзивного навчання, добирати адаптації для дитини, працювати в команді супроводу, запобігати булінгу і підтримувати психологічне благополуччя дітей та колег.

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації – Оцінювання здійснюється на основі виконання практичних і самостійних завдань теми, тестування або підсумкової роботи відповідно до програми.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації – Сертифікат про підвищення кваліфікації встановленого зразка із зазначенням теми, обсягу годин та кредитів ЄКТС відповідно до вимог законодавства.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Навчально-тематичний план побудовано за модулями: інклюзія та ООП, асистент вчителя, логопедія, психологія, протидія булінгу, соціальна педагогіка, медичний супровід. Тема модуля є коротким самостійним освітнім компонентом обсягом від 1 години; учасник обирає теми відповідно до посади і потреб, проходження всіх тем не є обов'язковим.

Перелік тем модулів не є вичерпним: суб'єкт підвищення кваліфікації поповнює його новими темами, які включаються до модуля відповідного напряму. Перелік у цьому документі наведено станом на 26.10.2026; актуальна редакція розміщується в розділі «Важливі документи» програми на платформі «Вектор» і оновлюється в міру поповнення.

№	Модуль (напрям)	Кількість тем	Лекції, год (на тему)	Самостійна робота, год (на тему, мін.–макс.)	Усього, год (на тему, мін.–макс.)
1	Інклюзія та ООП	2	1	0–29	1–30
2	Асистент вчителя	4	1	0–29	1–30
3	Психологічна підготовка	1	1	0–29	1–30
4	Булінг	2	1	0–29	1–30
	Разом тем у програмі	**9**			

Перелік тем за модулями

Модуль 1. Інклюзія та ООП (2 тем)

1. Як покращити пам'ять і увагу без перевантаження: інструменти для дітей з ООП
2. Інклюзія 2.0: сучасні методики викладання для дітей з особливими освітніми потребами

Модуль 2. Асистент вчителя (4 тем)

1. Інклюзивна освіта для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату
2. Інклюзивна етика. Вчителям, асистентам, дітям.
3. Переведення учня на інклюзивну форму навчання: алгоритм дій вчителя
4. Читання: доступно, цікаво та ефективно. Як працювати з учнями з ООП

Модуль 3. Психологічна підготовка (1 тем)

1. Перша психологічна допомога вчителя: що говорити і як діяти в гострих ситуаціях під час воєнного стану

Модуль 4. Булінг (2 тем)

1. Педагогічна майстерність у боротьбі з кібербулінгом: стратегії для безпечного освітнього середовища.
2. Вплив булінгу на психічне здоров'я дітей і підлітків. Профілактичні заходи в школах та сім'ях

Нові теми програми розміщуються в каталозі курсів на сайті pko.ua.

3. ЗМІСТ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Інклюзія та ООП

Мета модуля: Розвиток інклюзивної компетентності як складової професіоналізму.

Завдання модуля:

- Адаптація та модифікація навчальних матеріалів
- Психологія взаємодії в інклюзивній групі
- Співпраця з батьками дітей з ООП

Модуль 2. Асистент вчителя

Мета модуля: Удосконалення професійного інструментарію асистента.

Завдання модуля:

- Спільне викладання та планування уроку
- Робота з дітьми зі складними порушеннями розвитку
- Етика професійної взаємодії

Модуль 3. Психологічна підготовка

Мета модуля: Забезпечення педагогів інструментами для створення безпечного психологічного середовища.

Завдання модуля:

- Техніки саморегуляції та запобігання вигоранню
- Розвиток емпатії та навичок ефективної комунікації
- Психологічний супровід інклюзивного навчання

Модуль 4. Булінг

Мета модуля: Формування готовності до системної протидії проявам булінгу.

Завдання модуля:

- Визначення видів та причин булінгу

- Алгоритм реагування на випадки кібербулінгу
- Командна взаємодія у вирішенні конфліктів

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи:

1. Закон України Про вищу освіту
2. Закон України Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій
3. Закон України Про дошкільну освіту
4. Закон України Про загальну середню освіту
5. Закон України Про інноваційну діяльність
6. Закон України Про наукову і науково-технічну діяльність
7. Закон України Про наукову і науково-технічну експертизу
8. Закон України Про освіту
9. Закон України Про позашкільну освіту
10. Закон України Про професійно-технічну освіту
11. Концепція розвитку післядипломної освіти в Україні
12. Національна доктрина розвитку освіти
13. Положення про державний вищий навчальний заклад
14. Положення про дистанційне навчання
15. Положення про інститути післядипломної педагогічної освіти
16. Положення про організацію навчального процесу
17. Постанова кабінету міністрів України від 28.03.2002 № 379 Про затвердження Державної програми "Вчитель"

Основна література:

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: https://bit.ly/3FQSmDs
2. Богомолець О. В. та ін. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи) : посібник / за ред. Богомолець О.В., Рощіна Г.Г. Київ : Юстон, 2016. 211 с.
3. Богомолець О. В. та ін. Екстрена медична допомога (догоспітальні протоколи) : посібник / за ред. Богомолець О.В., Рощіна Г.Г. Київ : Юстон, 2016. 211 с. : іл.
4. Бріер Д., Скотт К. Основи травмофокусованої психотерапії. Львів : Свічадо, 2015. 448 с.
5. Вовняко Т. С. Розвиток творчих здібностей. Заняття з елементами тренінгу з підлітками. Психолог. 2015. № 9-10. С. 27-28.
6. Горбунова В.В. Психологія командоутворення ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд: монографія. Житомир, 2014.379с.
7. Горленко, В. М., Луценко, Ю. А., Острова, В. Д., Сосновенко, Н. В., & Ткачук, І. І. (2017). Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби (В. Г. Панок, ред.). Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/709623/

8. Горленко, В. М., Острова, В. Д., Сосновенко, Н. В., & Ткачук, І. І. (2018). Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : методичні рекомендації (В. Г. Панок, ред.). Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. URL: https://lib.iitta.gov.ua/713246/
9. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с. (Серія «Саморозвиток»).
10. Двіжона О. В. Психологічна служба в закладах освіти: навчальний посібник. Чернівці: Книги XXI, 2014. 400 с.
11. Діброва А. Розвиток креативності на різних етапах навчання. Психолог. 2015. № 7-8. С. 4-11.
12. Думанська Г. Як чудово мислити. Заняття з елементами тренінгу для учнів 4-х класів. Психолог. 2015. № 3. С. 14-15.
13. Екстрена медична допомога / За ред. Г.Г. Рощіна. Київ: Поліграф. книга, 2009. 138 с.
14. Єгорова Є. В. Структура професійної ідентичності особистості: експериментальне дослідження. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2006. Вип. 30. С. 350-360.
15. Єгорова Є. В. Структура професійної ідентичності особистості: експериментальне дослідження. Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2006. Вип. 30. С. 350–360. URL: https://rucont.ru/efd/518381
16. Зцілення травм війни: психосоціальний аспект / автор-упор. Т. Артеменко. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП Черкаської обласної ради», 2022. 80 с. URL: http://oipopp.ed-sp.net/?q=node/76861
17. Інноваційні моделі підвищення кваліфікації працівників психологічної служби і консультантів ПМПК / авт.кол. за ред. Панка В. Г., Гаркавенко З. О. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
18. Інформаційні матеріали на тему психологічної допомоги для дітей та дорослих в часі війни. URL: https://k-s.org.ua/coping-war/
19. Карікаш В. І, Босовська Н. А., Кравченко Ю. Є., Кириченко С. А. Основи психологічного консультування у позитум-підході. Черкаси, 2009. 52 с.
20. Компетентнісний підхід: ідеї для реалізації на уроках. URL: https://bit.ly/3iujpsL
21. Костюк А. В. (2014). Емоційний інтелект та шляхи його розвитку. Науковий вісник Херсонського державного університету, 2014. № 2. С. 85-89.
22. Максименко С. Д. Рефлексія – шлях до продуктивного самовизначення. Психолог. 2005. № 1. С. 19-22.
23. Машовець М.А., Науменко М.С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. Молодий вчений. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
24. Методично-прикладна діяльність методиста-практичного психолога щодо розвитку адаптивної поведінки школяра: матеріали з досвіду роботи Т. Б. Артеменко / за ред. Л. В. Жеребньової. Черкаси: ЧОІПОПП, 2010. 114 с. Іл.
25. Моргун В. Ф. Емоційний інтелект у багатовимірній структурі особистості. Постметодика, 2010. № (6)97.С. 2-15.
26. Москаль Ю. Ідентифікація й ідентичність у суспільному форматі теоретичного аналізу. Психологія і суспільство. 2016. № 1. С. 96-112.
27. Навчання, досвід, наставництво. Інформаційний бюлетень За медичні права. Квітень 2011. № 4. С. 2-3. URL: http://lviv.medprof.org.ua/uploads/media/2-3.pdf

28. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівня акредитації / В. С. Тарасюк та ін.; ред. В. С. Тарасюк. Вінниця : Нова Книга, 2007. 144 с.: рис., табл.
29. Організація роботи з розв'язання проблеми насильства в школі: навчально-методичний посібник / упорядники: Дубровська Є. В., Ясеновська М. В.; редакційна група: Алєксєєнко М. К., Дендебера М. П., Соловйова О. Д. Київ: Huss, 2011. 96 с.
30. Організація та науково-методичне забезпечення діяльності психологічної служби і ПМПК / за наук. ред. В. Г. Панка та І. І. Цушка. Київ, Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2013. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM), 12 см.
31. Порошенко М. та ін. Інклюзивна освіта: навчальний посібник.. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
32. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) : наказ МОН України від 28.12.2019 № 1646, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03.02.2020 за №111/34394. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0111-20#Text
33. Сак Т. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс та науково-методичний посібник Київ: СПД-ФО Парашин І., 2011. 101 с. URL: https://cutt.ly/lnUhQDL
34. Скидан М.А., Євдін О.М. , Могильниченко В.М., Горіцький О.В., Жихарєв О.П., Крикун О.М. Дії населення в умовах надзвичайних, несприятливих побутових та нестандартних ситуацій: практичний посібник / за заг. редак. М.А. Скидана. Київ: Атіка-Н, 2007. 92 с.
35. Стрельніков В. Ю. Роль емоційного інтелекту у забезпеченні здоров'я людини. Постметодика, 2010. № (6)97. С. 15-21.
36. Терлецька Л.Г. Психологія здоров'я: психічна саморегуляція. Вид. СЛОВО, 2020. 136 с.
37. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України : теорет. і наук.-метод. часопис. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. 407-416.
38. Удовицька Т. А. «Кліпове мислення» молоді: особливості прояву у процесі навчання (до постановки проблеми). Вища освіта України : теорет. і наук.-метод. часопис. Вип. 31. Т. VIII (50). Інститут вищої освіти НАПН України, 2013. С. 407-416.
39. Чернявська А. Емоційний інтелект – запорука успішного навчання. Молодь і ринок, 2012. № 12. С. 136-139.
40. Boissard P. L'évaluation formative: un outil de progression. URL: http://surl.li/ealag

Додаткова література:

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. Київ.: Сфера, 1998. 342 с.
2. Богомольний Б.Р., Кононенко В.В., Чуєв П.М. Медицина екстремальних ситуацій: навч. посіб. Одеса: Одеський держ. мед. ун-т, 2001. 412 с. URL: https://bit.ly/3BypwoI
3. Бондарчук Л. І. Методику підказує текст/навчальний посібник. Тернопіль: Мальва. ОСО, 2001. 160 с.
4. Васильченко А.А. та ін. Епідеміологія. Київ: Здоров'я, 1993. 464 с.

5. Деякі питання організації та проведення супервізії : наказ МОН від 18.10.2019 №1313. URL: https://bit.ly/3Vm9jeg
6. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
7. Дитяча та юнацька психотерапія. Теорія і практика в сучасних наукових дослідженнях / За заг. ред. Г. Католик. Колективна монографія. Львів : Астролябія, 2012. 312 с.
8. Конвенція про права дитини. 1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
9. Ломакович С.В., Панченков О.А., Терещенко В.М. Участь у проєкті PISA як потенційна можливість побачити вітчизняну освіту без «прикрас». Вісник. Тестування і моніторинг в освіті. 2015. № 11–12. С. 19–23. URL: http://surl.li/edkle
10. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти : Наказ МОН України від 13.07.2021 № 813. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0813729-21#Text
11. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с. URL: https://bit.ly/3uQpcxT
12. Шаблони для створення презентацій. URL: http://teach-inf.at.ua/load/prafika/49

Керівник ПО «Центр підвищення кваліфікації та професійного розвитку імені В.Вернадського»
ЗЕМЛЯНА В.Т.

Дата затвердження: 06.10.2026 р.